

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25.04.1975, sp. zn. 2 Cz 8/75, ECLI:CZ:NS:1975:2.CZ.8.1975.1

Číslo: 30/1977

Právní věta: Při úvaze o tom, zda je dobře možné vydání toho, co bylo neoprávněně získáno (§ 458 odst. 1 o. z.), je třeba přihlížet ke všem důsledkům tohoto navrácení v předešlý stav, a to zejména z hlediska hospodárnosti, aby totiž k němu nedocházelo za cenu znehodnocení nebo dokonce zničení věcí, jež by jinak mohly sloužit svému účelu tam, kde jsou umístěny (zabudovány), a aby také nedocházelo i k dalším nákladům, jež by bylo třeba vynaložit na demontáž vrácených věcí.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 25.04.1975

Spisová značka: 2 Cz 8/75

Číslo rozhodnutí: 30

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Neoprávněný majetkový prospěch, Rozhodnutí soudu

Předpisy: 40/1964 Sb. § 458

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 30/1977 sb. rozh.

Při úvaze o tom, zda je dobře možné vydání toho, co bylo neoprávněně získáno (§ 458 odst. 1 o. z.), je třeba přihlížet ke všem důsledkům tohoto navrácení v předešlý stav, a to zejména z hlediska hospodárnosti, aby totiž k němu nedocházelo za cenu znehodnocení nebo dokonce zničení věcí, jež by jinak mohly sloužit svému účelu tam, kde jsou umístěny (zabudovány), a aby také nedocházelo i k dalším nákladům, jež by bylo třeba vynaložit na demontáž vrácených věcí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 25. 4. 1975, [2 Cz 8/75](#))

Žalující organizace se domáhala na žalovaném zaplacení 2395 Kčs s přísl. za vodoinstalátorské práce včetně dodávky potřebného instalačního zařízení, vyúčtované žalovanému fakturou ze 4. 11. 1971 a objednané písemně dne 26. 5. 1971.

Žalovaný v řízení uváděl, že v dubnu 1971 se dohodl s instalátérem střediska žalující organizace o provedení komplexní vodoinstalace pro dvě bytové jednotky v jeho rodinném domku, a to tak, že chtěl mít v bytových jednotkách bojler, vany, umyvadla a klozety a ostatní podrobnosti ponechával

na instalatérovi, který mu přislíbil, že to v podniku zařídí. Vyfakturovanou částku nezaplatil, poněvadž obě dodané vany byly poškrábány, v jedné byl dolík, jedno umyvadlo bylo vadné a odvětrání nebylo dokončeno. Umyvadlo bylo po reklamaci vyměněno, ale nebylo osazeno, avšak náhrada za osazení byla účtována; dodaný dřez byl poškozený, nebyl osazen a žalovaný si jej musel osadit sám. O převzetí objednávky žádné potvrzení nedostal a k dohodě o ceně těchto služeb nedošlo.

Žalující organizace k námitkám žalovaného uvedla, že ceny byly účtovány podle „cenových pravidel ministerstva stavebnictví“ a že fakturovaná cena představuje skutečné zhodnocení majetku žalovaného.

Okresní soud ve Strakonici provedl důkaz znalcem o tom, jaký majetkový prospěch získal žalovaný dodáním materiálu a provedením výkonu s přihlédnutím k vadám dvou dodaných van. Znalec dospěl ve svém posudku k závěru, že prospěch získaný žalovaným z dodávek a prací vyfakturovaných žalující organizací lze ocenit částkou 2265 Kčs. Na podkladě tohoto posudku a zjištění, že se účastníci nedohodli na ceně služeb provedených žalující organizací žalovanému, soud rozsudkem uložil žalovanému zaplatit žalobci částku 2265 Kčs s přísl. jako náhradu za neoprávněně získaný majetkový prospěch.

K odvolání žalovaného krajský soud v Plzni rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl. Vycházel přitom z prohlášení žalovaného, že „je ochoten a připraven dodané věci žalobci vrátit“ a dovedl dále, že tyto věci, ačkoliv jsou zabudovány, lze dobře vrátit, poněvadž nebude obtížné je vyjmout. Dospěl proto k závěru, že je tu možné navrácení v předešlý stav ve smyslu ustanovení § 458 odst. 1 o. z., a že tedy žalobce nemá nárok na peněžitou náhradu.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, tak, že uvedenými rozsudky soudů obou stupňů byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Služba, o jejíž poskytnutí žalovaný v projednávané věci žádal žalující organizaci, je upravena v občanském zákoníku (v zákoně č. 40/1964 Sb.) v ustanoveních § 263 až § 275 jako zhotovení věci na zakázku. I v případě, že materiál na zhotovení věci dodala organizace, jde stále o tuto službu a nikoliv o službu smíšenou, při níž by ohledně dodaného materiálu platila ustanovení o prodeji v obchodě. Pokud podle ustanovení § 256 o. z. platí některá ustanovení občanského zákoníku o prodeji v obchodě i na prodej věcí občanům jinou než obchodní organizací, nemíní se tím dodání materiálu k provedení služby zhotovení věci na zakázku, neboť ustanovení § 270 až § 274 o. z. upravují odpovědnost za vady této služby včetně provedené práce i dodaného materiálu a odpovědnost za vady zakázky je modifikována právě jen v případech, kdy materiál dodal sám občan.

Podmínkou platného uzavření smlouvy o zhotovení věci na zakázku je i určení ceny služby (§ 229 a násl. o. z.).

Soudy obou stupňů správně dospěly na podkladě výsledků řízení k závěru, že právě pro nedostatek určení ceny nebyla smlouva platně uzavřena, a že tedy organizace plnila bez řádného právního důvodu (případně na základě neplatného právního úkonu), takže má právo na vydání neoprávněného majetkového prospěchu. 1)

Při dalším rozhodování o tom, zda a v jakém rozsahu je žalovaný povinen neoprávněný prospěch vydat, postupovaly však soudy obou stupňů nesprávně.

Podle ustanovení § 458 odst. 1 o. z. musí být vydáno vše, co bylo neoprávněně získáno, a pouze není-li to dobře možné, zejména proto, že prospěch záleží ve výkonech, musí být poskytnuta peněžitá

náhrada.

Soud prvního stupně uložil žalovanému zaplatit peněžitou náhradu, aniž se zabýval otázkou, zda je dobře možné vydání toho, co bylo neoprávněně získáno. Odvolací soud naopak změnil rozsudek soudu prvního stupně a zamítl žalobu, vycházející z předpokladu, že je na místě tato naturální restituce, aniž uvedený předpoklad dostatečně odůvodnil; spokojil se prohlášením žalovaného, že souhlasí, aby si žalující organizace vzala věci zpět, a úsudkem o tom, že dvě vany a umyvadlo mohou být bez obtíží vyňaty a vráceny.

Odvolací soud především neuvážil, že předmětem sporu nebyla jen hodnota těchto dodaných věcí, ale hodnota pracovních úkonů, jakož i dalšího dodaného materiálu. Nestačilo proto zabývat se jen otázkou, zda lze bez obtíží vyjmout a vrátit vany a umyvadlo, ale i tím, zda taková naturální restituce je dobře možná i u dalšího zabudovaného materiálu, zejména pak zda by na straně žalovaného nezůstal neoprávněný majetkový prospěch v hodnotě provedených výkonů.

Při úvahách, zda je vydání neoprávněného majetkového prospěchu ve smyslu ustanovení § 458 odst. 1 o. z. vyjmutím a vrácením věcí dobře možné, je nutné přihlížet k důsledkům takové restituce na obou stranách, jakož i k ekonomickému hledisku, aby nedocházelo k navrácení v předešlý stav za cenu podstatného znehodnocení nebo dokonce zničení věcí, jež mají být vráceny a jež by mohly ještě sloužit vyhovujícím způsobem svému účelu na dosavadním místě.

Odvolací soud neuvážil při rozhodování důsledky takové restituce na straně žalobce, a to vzhledem nejen ke ztrátám spočívajícím v tom, že by nedostal uhrazeny pracovní úkony a materiál dodané vedle věcí, jež lze odmontovat, ale i vzhledem k dalším případným nákladům, jež by bylo třeba vynaložit na demontáž vrácených věcí, nehledě k riziku znehodnocení těchto věcí i ke snížené možnosti jejich dalšího upotřebení.

Aby bylo možno ze všech uvedených hledisek posoudit, zda vydání toho, co bylo neoprávněně získáno, je dobře možné, bylo třeba i v těchto směrech řádně zjistit skutečný stav věci, zejména pokud jde o technické možnosti vyjmutí již zabudovaných věcí bez jejich dalšího znehodnocení, dále pokud jde o náklady s tím spojené, jakož i o případné riziko dalších ztrát.

Jestliže soudy obou stupňů vycházely z nesprávného výkladu ustanovení § 458 odst. 1 o. z. a v důsledku toho si neopatřily náležité skutkové podklady pro svá rozhodnutí, byl jejich rozsudek porušen zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1 a § 153 odst. 1 o. s. ř. v souvislosti s ustanovením § 458 odst. 1 o. z.

Vzhledem k tomu, že i navrácení v předešlý stav ve smyslu ustanovení § 458 odst. 1 o. z. je plněním směřujícím k vrácení neoprávněného majetkového prospěchu, bude třeba v dalším řízení žalobce poučit (§ 5 o. s. ř.) o možnosti doplnit žalobní návrh o eventuální požadavek vrácení věcí, pokud by nebylo možno vyhovět žádosti o peněžitě plnění. Teprve kdyby žaloba nebyla takto doplněna a soud by zůstal vázán ve smyslu ustanovení § 153 odst. 2 o. s. ř. jen žalobním návrhem na peněžitě plnění, jemuž by však nemohl vyhovět (nebo jen částečně), bylo by možno žalobu v odpovídající části zamítnout.

1) Srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 33/1969 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR.